

СТУДЕНТИ З ГАЛИЧА КРАКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ XVI–XVII СТОРІЧ

Стаття є продовженням досліджень студентів, які походять з Галича або мали стосунок до нього, водночас навчаючись у Кракові впродовж XVI–XVII ст. У цей період навчалися лише два чітко окреслені галичани, але й інші, котрі згодом посідали в місті вагомі уряди. Зменшення у Кракові кількості студентів із цього міста пов'язувалося загалом зі зменшенням значення як Краківського університету, так і міста Галича в цей період.

Ключові слова: Галич, студенти, Краківський університет, XVI сторіччя, XVII сторіччя.

Продовжуючи дослідження над проблематикою навчання студентів з Галича у Краківському університеті¹, впродовж XVI та XVII ст. відчувається відчутне зменшення кількості студентів, котрі прибували на навчання до столиці Польщі. Попри це відзначмо значний обсяг джерел цього періоду. Ще впродовж XIX ст. було видано чимало метрик², книг випускників³,

¹ Клеменський М. Студенти з Галича у Краківському університеті в XV сторіччі // Галич. Збірник наукових праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2017. Вип. 2. С. 156–160.

² Album studiosorum Universitatis Cracoviensis / editionem curavit A. Chmiel. Cracoviae : Academia Litterarum Cracoviensis, 1892. Т. 2: ab anno 1490 ad annum 1551; Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. / editionem curavit A. Chmiel. Cracoviae : Academia Litterarum Cracoviensis, 1904. Т. 3 : ab anno 1551 ad annum 1606; Album studiosorum Universitatis Cracoviensis / editionem curavit G. Zathay ; adiutus ab H. Barycz. Cracoviae : sumptibus Universitatis Jagellonicae Cracoviensis, 1950. Т. 4 : continens nomina studiosorum ab anno 1607 ad annum 1642; Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849 / ed. J. Muczowski. Cracoviae : Typis Universitatis, 1849.

³ Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402–1541 / wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska. Kraków : Instytut Historii PAN, 2011; Barycz H. Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1634–1741 // Nasza Przeszłość. 1947. № 3. S. 185–212.

книг успішности⁴, загальноуніверситетських рішень⁵ та актів ректорського суду⁶.

XVI сторіччя Краківський університет зустрів у промінні слави з чудовими факультетами, серед яких виділявся теологічний. Завдяки діяльності Каллімаха (Філіпа Буонакоросі), Конрада Цельтіса та Леонарда Кокса з Англії саме тут облаштувалися фундаменти культури Відродження⁷. Однак близько 1535 р. зі смертю краківського єпископа Петра Томіцького втратився гуманістичний напрям навчання. Одночасно з поширенням Реформації Краківський університет перетворився на бастион католицької теології, що з упередженням ставилася до нових інтелектуальних течій. Це у свою чергу теж сприяло стагнації університету⁸. Через поширення в Польському королівстві цілого ряду протестантських та католицьких колегій зменшувався вплив університету. Дійшло до того, що на Пьотрковському сеймі 1562/1563 рр. звучала вимога ліквідувати університет⁹. На другу половину XVI ст. припала боротьба з єзуїтами, що прагнули утворити власну вищу школу в Кракові¹⁰. Щоб запобігти цьому, університет заклав власну мережу середніх шкіл, зокрема Новодворський колегіум у Кракові, а також підпорядкував собі Замоїську академію¹¹.

Воєнні катастрофи та природні катаклізми XVII ст. також не сприяли інтелектуальному піднесенню університету¹². Це й призвело до падіння значення вищої школи та відповідно зменшення охочих вступників, зокрема і з Галича. Втім такі все-таки були.

За першого ректорату Мартіна Гліціуша під час літнього семестру 1573 р. до університету записався Григорій Капустка з Галича (*Greg.*

⁴ Liber diligentiarum facultatis artisticae Universitatis Cracoviensis 1487–1563 / wyd. W. Wisłocki. Kraków : Akademia Umiejętności, 1886.

⁵ Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589 / wyd. H. Barycz. Kraków : Polska Akademia Umiejętności, 1933.

⁶ Acta rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis : inde ab anno 1469 / editionem curavit W. Wisłocki. Cracoviae : Sumptibus Academiae Litterarum Cracoviensis, 1893–1897. T. 1 : continens annos 1469–1537; Acta rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis / editionem curavit St. Estreicher. Cracoviae : Sumptibus Academiae Litterarum Cracoviensis, 1909. T. 2 : continens annos 1536–1580.

⁷ Stopka K., Banach A. K., Dybiec J. Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków : Wyd-wo UJ, 2000. S. 23–24.

⁸ Ibidem. S. 24.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem. S. 25.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem. S. 26.

Laurentii Haliciensis), син Лаврентія, що під час реєстрації заплатив 2 гроші¹³. Він отримав ступінь бакалавра за часів декана Валентина з Відави десь між лютим – березнем 1575 р., адже тоді саме відбувалися традиційні бакалаврські экзамени¹⁴.

Під час другого ректорату Валентина з Відави на зимовий семестр 1600/1601 р. до Краківського університету вступив Йосиф Козьолек (Козелек) з Галича, син Йосифа, який заплатив під час реєстрації 5 грошів¹⁵. На жаль, немає інформації про його бакалаврський випуск, однак, можливо, йдеться про родича Яна Козьолка, згаданого в «*Теках Гайдукевича*». Йдеться про те, що він отримав презенти на алтарю Пресвятої Діви Марії 4 липня 1578 р., на алтарю Трьох Царів 3 листопада 1582 р. і нарешті на місіонера в краківському костелі Св. Варвари 18 липня 1590 р.¹⁶

Окрему групу студентів становлять особи, не пов'язані з Галичем як місцем походження, однак як із місцем виконання службових обов'язків. Зокрема йдеться про галицьких старост або столярників.

Так, галицького чашника Яна Поляновського, занотованого між 10 березня 1626 – 24 листопада 1627 рр., котрий раніше служив теребовлянським підстаростою¹⁷, можна ототожнити з Яном Поляновським з *Conczaki*, сином Варфоломія. Він під час ректорату Миколая Доброцеського 3 липня 1602 р. вступив до Краківського університету та заплатив при реєстрації 6 грошів¹⁸. Однак через брак дальших відомостей невідомо про те, чи він отримав якийсь науковий ступінь.

Галицький ловчий впродовж 1613–1621 рр.¹⁹ Яків Лиховський, котрий також був послом на надзвичайному сеймі 1613 р.²⁰, вступив до

¹³ Album studiosorum. T. 3. S. 85.

¹⁴ Statuta nec non liber. S. 215. Можливо, його родичем був Станіслав Капустка, син Симона, який походив з Львівської архідієцезії (до неї також належав Галич) та був зарахований до Краківського університету 1617 р., див.: Album studiosorum. T. 4. S. 56. Однак відсутність конкретнішої інформації щодо місця походження не дозволяє це стверджувати, адже прізвище Капустка доволі популярне.

¹⁵ Album studiosorum. T. 3. S. 219.

¹⁶ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Teki Hajdukiewicza. T. 15. k. Koziółek Jan.

¹⁷ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy / oprac. K. Przyboś. Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich ; Wyd-wo PAN, 1987. S. 40.

¹⁸ Album studiosorum. T. 3. S. 228.

¹⁹ Urzędnicy województwa ruskiego. S. 46–47.

²⁰ Volumina Legum / ed. J. Ohryzko. Petersburg : Nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859. T. 3. S. 121.

Краківського університету 1609 р. за ректорату Адама Фалецького, заплативши при цьому 8 грошів²¹.

Під час ректорату Якова Наймановича на зимовий семестр 1621/1622 р. записався Адам-Геронім Казановський, син Героніма, заплативши 8 грошів (тобто повну суму оплати за реєстрацію)²². Далі він відзначився мужністю в битвах під Кумейками 16 грудня 1637 р., Корсунем у травні 1648 р. та загинув 29 червня 1651 р. в битві під Берестечком²³. Близько 1650 р. він виконував уряд галицького каштеляна²⁴.

Під час літнього семестру 1633 р., за ректорату Криштофа Наймановича, до університету записався Броніслав Грушевський, син Северина²⁵. Обсяг сплаченої суми коштів при реєстрації невідома. 1649 р. він зазначений галицьким чашником, а перед тим був чернігівським ловчим²⁶.

Під час ректорату Якова Наймановича на зимовий семестр 1623/1624 р., заплативши 6 грошів, вступив Єжи Мрозовіцький²⁷. З багатої кар'єри виділімо тільки факти, пов'язані з Галицькою землею. 1648 р. він став галицьким збирачем податків та місцевим каптуровим суддею²⁸. За рік на сеймику Галицької землі він отримав завдання відновити земські книги, знищені у зв'язку з військовими подіями. Також він отримав призначення послом до молдавського господаря Василія Лупу²⁹. 1650 р. король Ян-Казимир іменував його Галицьким земським писарем³⁰. Доволі часто він був послом Галицької землі на сейми та до королів Яна-Казимира, Михайла Корибути Вишневецького і Яна III Собеського. 1664 і 1670 рр. його обирали маршалком галицького сеймику³¹. Помер 1677 р.

²¹ Album studiosorum. T. 4. S. 11.

²² Album studiosorum. T. 4. S. 80.

²³ Przyboś A. Kazanowski Adam Hieronim (zm. 1651) // Polski Słownik Biograficzny. Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Polska Akademia Umiejętności, 1966. T. 12. S. 253.

²⁴ Urzędnicy województwa ruskiego. S. 45.

²⁵ Album studiosorum. T. 4. S. 149.

²⁶ Urzędnicy województwa ruskiego. S. 40.

²⁷ Album studiosorum. T. 4. S. 88.

²⁸ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie wskutek fundacji śp. Aleksandra hr. Stadnickiego, t. XXIV : Lauda sejmikowe halickie 1575–1695 / wyd. A. Prochaska. Lwów : [bw], 1931. S. 68–72.

²⁹ Ibidem. S. 75–77.

³⁰ Urzędnicy województwa ruskiego. S. 51.

³¹ Akta grodzkie i ziemskie. S. 315–317.

Значним прикладом студента, пізніше пов'язаного з Галичем, був Андрій Мясковський герба Леліва, народжений близько 1620 р. Він доводився сином львівського підкоморного Войцеха Мясковського та Катерини Хотецької. 1637 р. вступив до Краківського університету, але за рік вирушив у модний тоді *Grand Tour*³². 28 травня 1638 р. він записався в Падуанський університет, пізніше студював в університетах Болоньї (занотований 1640 р.) та Лейдена (відзначений 1641 р.). Тоді ж відвідав значні наукові центри. Від 1648 р. він служив королівським секретарем Яна-Казимира, був учасником Зборівської кампанії 1649 р., а 1651-го іменований галицьким стольником³³. Однак, незважаючи на виконання цього призначення, він постійно залишався при дворі короля Яна-Казимира. Того ж року описав похід на Берестечко, в якому також брав участь. 1654 р. він брав участь в посольстві до турецького султана Мехмеда IV, виконував різні дипломатичні доручення, однак 1656 р. покинув світську кар'єру і став священником. Завдяки двірцевим зв'язкам він отримав численні церковні бенефіції. Зокрема абатство в Пшементі, схоластерію в ґнезненській катедральній капітулі, абатство Тшеменшні (як і в Пшементі був абатом комендаторійним); місце в краківській катедральній капітулі, а 1666 р. іменований великим коронним секретарем, що є прикладом великої довіри з боку Яна-Казимира. Помер 31 грудня 1668 р. у Варшаві³⁴.

На літній семестр 1640 р. вступив Станіслав Ґловінський, син Томи³⁵. Він виконував функції гродського писаря в Галичі, а між 1649–1667 рр. –

³² Щодо навчальних подорожей див.: Markiewicz A. Kilka uwag o zagranicznej podróży młodych Tarłów (1663) // *Prace Historyczne*. 2017. R. 144. № 3. S. 481–497; eadem. Podróż edukacyjna Adama Mikołaja Sieniawskiego na zachód Europy (1684–1686) // *Prace Historyczne*. 2006. R. 133. S. 43–54; eadem. Peregrinationes Jablonovianaе. Podróże edukacyjne w czasach Jana III Sobieskiego. Warszawa : Wyd-wo DiG, 2011; eadem. «In limine cizího světa». Jak se v Praze vzdělávala šlechta z polsko-litevského soustátí v poslední čtvrtině 17. století // *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. 2018. R. 56. № 2. S. 11–32; також нове видання діаріуша (щоденника): Kossowicz J. M. *Diariusz podróży po Europie (1682–1688)* / opr. A. Markiewicz. Warszawa : Muzeum Pałacu Króla Jana III, 2017.

³³ *Urzednicy województwa ruskiego*. S. 72.

³⁴ Przyboś A., Przyboś K. Miaskowski Andrzej (ok. 1620–1668) // *Polski Słownik Biograficzny*. Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Polska Akademia Umiejętności, 1975. T. 20. S. 534–535.

³⁵ *Album studiosorum*. T. 4. S. 190.

галицького судді³⁶. Відомий 1655 р. як учасник Тишовецької конфедерації, був комісаром галицького повіту, та 1653 і 1666 рр. його обирали на сейм як посла Галицької землі³⁷.

Загалом можна встановити, що безпосередньо з Галича за XVI–XVII ст. походять лише двоє студентів – Григорій Капустка та Йосиф Козьолек. Решта сім були пов'язані з Галичем пізніше, коли виконували тут урядові функції (посла, судді, чашника, каштеляна, підстарости, стольника та земського писаря). Падіння кількості студентів пов'язане із зменшенням значення міста Галича ще від XV ст., перенесенням центру архідієцезії до Львова. Це також спричиняло падіння потреби в освічених випускниках Краківського університету. Втім цікавим фактом є те, що аж сім галицьких урядників здобувало університетську освіту. Однак через брак джерел не вдається встановити, чи тільки вони навчалися в Кракові, адже зокрема для XVIII ст. існує серйозна прогалина в джерелах, спричинена їхньою частковою загибеллю в часи пожеж. Зокрема так постраждали університетські метрики.

Окреслені вище джерела теж фрагментарні. Втім ми сподіваємося, що через поліпшення методик роботи з джерелами вдасться реконструювати їхні біографії повною мірою. З певністю можна стверджувати, що глибші дослідження в цьому напрямі дозволять ідентифікувати чергових студентів з Галича, що навчалися в Краківському університеті XVIII ст., або теж додати черговій інформації про вже відомих галицьких студентів XV–XVII ст.

*Переклав з польської
Сергій Дубчак (Івано-Франківськ, Україна)*

Marcin A. Klemenski (Krakow, Poland)

Halych Students of the Krakow University of the XVI–XVII centuries

This article is a continuation of research on students coming from or related to Halicz and studying in Krakow in the 16th and 17th century. During this period, only two Haliczans studied, while the rest later held offices related to the city of Halicz. The decrease in the number of students from this city should be associated with a decrease in the importance of both the University of Krakow and the city of Halicz in this period.

Key words: Halicz, students, University of Cracow, 16th Century, 17th Century

³⁶ Urzędnicy województwa ruskiego. S. 63.

³⁷ Ciesielski T. Sejm brzeski 1653 r. Toruń : Wyd-wo Adam Marszałek, 2003. S. 278; Krakowiak P. Dwa Sejmy w 1666 roku. Toruń : Wyd-wo Adam Marszałek, 2010. S. 489.